

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVIII

ч. 33 – 36

3. септембра 2008
ціна 6,- Ск (0,33 €)

• Історична подія – отворіня першої русиньской школы по 55 роках, а то Основной школы А. Кралицького у Чабинах. Верхній ряд зліва: спершу была святочна Служба Божя, главными протагоністами котрой были о. Ф. Крайняк, о. М. Ясик і о. Я. Поповець, по літургії вшиткых притомных перед школов привітав староста села М. Шковран, славностну атмосферу підсилили С. і Л. Ясиковы. Спідній ряд зліва: потім пантлик до выновленої першої класи школы перерізали І. Солей і А. Зозуляк, наконець ся робили фоткы на памятку: спереду першы першокласниці: Р. Ясикова, З. Сіркова, К. Цевкликова, Д. Костілінова, С. і С. Цацарова, Я. Куськова і їх родичі взаді: М. Ясикова (учителька і сучасно директорка новой школы), М. і М. Сірковы, Л. і Й. Цевкликовы, Т. Костілінова, М. Ясик, А. Цацарова і Д. Куськова, як і четверо тых, котры ся найвеце заслужили, жебы у Чабинах была отворена перша ОШ з навчальным русиньським языком – А. Зозуляк, М. Шковран, М. і М. Ясиковы.

Чекали сьме на то 55 років

Другый септембер 2008 року ся запише золотыми буквами до новодобой історії Русинів на Словеньску, бо в тот день зачала діяти перша пореволючна школа з навчальним русиньським языком, а то Основна школа Анатолія Кралицького в Чабинах, Міджілабірського окресу. Але жебы ся того дожити, требало перейти довгу путь.

Нелем тых 9 років, одколи ся зачала високошкольска приправа кваліфікованих учителів предмету русиньський язык і культура на Педагогічний факульті Пряшівской універзиты (ПУ) в Пряшові. Нелем 10 років, одколи зачало діяти тяжко здобыте Одділїня русиньского языка і культуры у тогдышнім Інституті народностных штудій і чуджіх языків ПУ. Нелем 11 років, одколи ся зачав учіти предмет русиньський язык і культура на 11 основных і 1 середній школах нашого регіону. Нелем 13 років, коли ся датує велика історична подія про Русинів Словеньска – кодифікація русиньского списовного, літературного, языка на Словеньску. Нелем 15 років, коли при Русиньській оброді vznikнув першій Інститут русиньского языка і культуры (другий, як штатна іштитуція з цілоуніверзитнім діяльством, vznikнув того року на Пряшівській універзиті). Нелем 19 років, коли у нас была „ніжна“, революція, котра уможливила нам зась ся голосити к русиньській народности і здобывати освіту в своїм материньскім русиньскім языку. Але і тых 55 років, кідь з вечора до рана комуністична штатна машинерія, слухаючі прикази з Москвы, зробила з Русинів Українців і навчальний русиньський язык, не просячі ся Русинів, адміністративним приказом перемінила на український. В тім часі было 265 русиньських сел а в скоро кождім была сільска або церковна школа з навчальним русиньським языком (хоць некодифікованим)! ТАКЖЕ, ЖЕБЫ СЬМЕ СЯ ВЕРНУЛИ ДО ЧАСІВ ПЕРЕД НАСИЛНОВ ЗМІНОВ І ПРОДОВЖОВАЛИ У РОЗВИТКУ ШКОЛ ІЗ НАВЧАЛЬНЫМ РУСИНЬСЬКИМ ЯЗЫКОМ, МУСИЛИ СЬМЕ ЧЕКАТИ ДОВГЫХ 55 РОКІВ! А за тот час Русины на Словеньску в ділі русиньского школства зазнали великы страты: векшына школ ся стала словенськыма а друга часть – українськыма, котры поступно зникли една по другій про неінтерес ці аж аверзію к ним з боку Русинів, причім днес не є уж ані єдної школы з чисто навчальным українським языком! Незмысленый приказ тогдышнього Повереництва школства на Словеньску в 1952 році, жебы од школьско-го року 1953/54 школы з навчальним русиньським языком змінили ся на школы з навчальным українським языком, приніс Русинам такы страты, котры уж нияк не мож направити – на Словеньску уж николи не буде скоро 265 русиньських школ! Але перша ластівка (як школу у Чабинах назвав еден із великих помічників того діла,

домашній священик о. Мілан Ясик) уж „вылетіла“ до світа. Нияк бы такых ластівок у нашім підкарпатськім краю прибывало все веце і веце...

Але верниме ся к тому святочному дню – 2. септембра 2008 – отворіню Основной школы Анатолія Кралицького з навчальним русиньським языком у Чабинах. Тото рано было залпате сонечными лучами, также і добра хвіля підкріплєвала святочность того дня, коли до выновленої Грекокатоліцької церкви в Чабинах (котра была высвячена по реновації в неділю, 7. септембра 2008) ся сходили містны жытелі, позваны гості того свята, родичі школярів і школяриky-першокласниці, котры в тот день ся стали першыма школярями новоотвореної малокласной школы, а то русиньской. Вшиткых в храмі привітав домашній парох о. Мілан Ясик, котрый підкреслив значіня отворіня русиньской школы і навчання материньского русиньского языка про народностну перспективу Русинів. Важность такого кроку порозуміли уж наші будителі у 19. сторочу, наприклад Александер Духнович, Адольф Добрянський і іншы, котры у 1862 році заложили Общество св. Йоана Крестителя, жебы помагати у здобываню освіти русиньським дітєм і молодежи. В тій лінії ідуть і русиньскы священици, котры ведно з о. М. Ясыком одслужили святочну Службу Божу: Ярослав Поповець із Чірча (сучасный председа Общества св. Йоана Крестителя), Франтішек Крайняк із Камюнки, Владимир Панчак із Ольки, Ігор Панчак із Волиці, Владимир Лапігуска з Руської Порубы і Іван Барна зо Светлиць (потомок А. Кралицького по непрямії лінії, по братови А. Кралицького). Сім статеčných, сім із наших честных і усвідомлених русиньських священиків, котры тій літургії і цілій акції дали належный славностный характер. По прекрасній літургії і незабытних патріотичных словах о. М. Ясика у своїм привітаню і проповіді по русиньскы вшиткы сьме одходили з церкви духовно підкріплені. Од церкви колона людей перешла загородов перед будову школы, де над ей входом стояв із великыма буквами новий надпис – ШКОЛА АНАТОЛІЯ КРАЛИЦЬКОГО, а по обидвох боках при входовых дверях далшы три табличкы, котры говорять, же ту ся находит основна і матерьска школа з навчальным русиньським языком, як і то, же отворіня русиньской школы ся зреалізовало вдяка фінанчній помочі з фонду при Торонтській універзиті русиньского філантропа із Канады – Штефана Чепы.

Уж стоять люде перед вступнов бранов школы, котра была заперта про школярів основной школы 14 років (фунґовала ту лем матерьска школа), теперь обновлена ей зряджователєм Сільським урядом у Чабинах під веджінєм старосты Маріана Шковрана. Тот перед школов (Продовжіня на 2. стор.)

Два русиньскы унікаты

Так бы єм назвав дві книжки, котры сьме выдали в тых днях.

Першов є унікатний у наших условиях русиньський учебник під назвов Русиньський язык в образах про І. ступінь основных школ із навчальным русиньським языком і з навчанєм русиньского языка, авторков котрого є тогорічна абсолютка комбінації руський язык – перекладательство на Філософічний факульті Пряшівской універзиты, а єдночасно і абсолвентка росшыреної форми штудія русиньского языка і культура – Мгр. Марія Сметанова, родачка з Міджілаборець, де і жыє.

Унікатна є тота книжка тым, же є образкова, на основі котрых ся діти будуть учіти словну засобу. При кождій парі двох фарбных образків суть з єдного боку сторінкы по дві знамы або незнамы слова про школярів 1. – 4. клас ОШ у русиньскім і словенським списовных языках, а з другого боку суть по дві менше знамы або цалком незнамы слова ку тым образкам – а то в російскім і анґліцькім языках. Также таким способом (порівнялов метод) школярі можуть набывати нову словну засобу: поступати будуть од слов знамых з материньского русиньского языка, через слова уж знамы зо штатного словеньского языка, потім к словам близкого славянського языка – російского, аж по слова анґліцького языка, котрый теперь „владне світом“. Тот учебник можеме назвати малым тшириязычным словничком про школярів низшых клас ОШ, котры при учіню будуть поступати од близького, знамого, к незнамому, што є в згоді з методами навчання учителя народів – Яна Амоса Коменського. Образкы і слова к образкам суть розділены до частей, котры суть поскладаны так, як дітина по порядку приходить з нима до контакту. У книжці найдеме такы часті: Фамелія, Ізба/Хыжа (Ідалня, Дітська ізба, Кухня, Спалня, Купелка), Потравины, Облечіня/Лахы, Мода, Школа, Тіло, Фауна, Флора, Музика, Фарба, Континент, Сонечна сістема, Геометрія а наконець – Алфавіт русиньський, Abeceda slovenská, Алфавіт русский і Alphabet English. Книжка крачат рука в руці з пословицєв: *Кілько языків знаш, тільки раз єсь чоловіком*, то значить – чоловік є веце штудованим, має векшу освіту, а тым ся може у практичнім животі ліпше уплатнити. Але нігда не треба забывати, же і кідь не все ся з русиньським языком дасть уплатнити, же тот язык треба мати в почливости, бо є то родный язык наших родичів і наших русиньських предків.

Хоць на книжці требало поробити, але напад молодой авторки треба высоко оцінити. Зато сьме го такой привітали і, думаме, же выслідок є добрый. Але то нияк посудять тоты діти, школярі, родичі і учителі, котры учебник будуть хосновати. Директоры школ, де ся учіть предмет русиньський язык і культура, можуть го про своїх школярів обіднати і задарьмо дістати (платить за них Міністерство школства СР) у пані Яны Конрадовой в дістібучній агентурі AD REM, P. O. Box 32, 830 00 Bratislava, тел./факс: 02/444 518 45, і-мейл: adremss@centrum.sk. Родичі і вшиткы тоты, котры не мають можность тот учебник дістати бесплатно і муслили бы у споминаній агентурі заплатити за него виробну ціну 650 Ск, можуть го в нашій редакції дістати за половину – 325 Ск, а то на адресі: Rusin a ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, тел.: 0905 417 884, (Продовжіня на 2. стор.)

Двоїта радість Марії Ґірової

Днес в русиньскім культурно-освітнім і літературнім животі у Словакії ся не мож скажыти на недостаток талантів. Хвалабогу. Скоро двадцятьрічний період по „ніжній“ революції року 1989 є про Русинів приятный што до обявлєваня новых розмірів на тім горизонті. А **Марія Ґірова** є того прикладом. Є інтегралнов частєв нашого культурно-літературного процесу. Як особа агілна, темпераментна своїм характером, все ей тігало там, де суть люде. Культура – все была ей домєна. Далшов ей ласков была і є поезія. І Выслідком ей снажїня є ей перша книжка

• Наша юбілантка, русиньска писателька, родачка із Руського, Сниньского окресу, што жыє у Снині – **Марія Ґірова**. Фотка: А. З.

поезій **Родне гніздо** (видавцель: Русин і Народны новинки в Пряшові), на реалізації якої сьме мали можність брати участь. К першій своїй книжці уж **Марія Ґірова-Васькова** (позн. ред. – призвіско Васькова, уведжене на титулі книжки, є дівоче призвіско авторки) дістала не єдну ґратуляцію, а як видно, мала з нєй велику радість. Тадь хто бы ся не тішив своїй першій літературній дітині?! А ту сьме при корінь діла. Бо радість была споєна ай з єй юбілєєм.

Марія Ґірова 11. септембра 2008 року ославить свій **животный юбілєй**. А выход книжки є як кібы подарунком на єй юбілейный щедрый стіл. Интересный збіг подій, які мали на думці ай реалізатори книжки, жебы поможити радість авторки. Стало ся то, а вшыткы ся довед-на тішыме. Главно з того, же пані Ґірова выданєм своїй першой кнжкы в краснім юбілейнім році зобіцїла свої дотеперішні активності. У книжці зась пережыла свій живот і вказала новый розмір русиньского думаня. Стишкы суть просты і зрозумілы, а дакому, може бы ся ся виділи аж барз. Але така **Марія Ґірова** є. Пряма, шіра, як на долони. Треба видіти ей в цілости, не забывати на то, же реґістер ей животных скусеностей ся одрізнять од інших авторів. Была позначена тым,

же живот ей родного села, Руського, при-становища, де каждый чоловік приходить ці вже замолода або на старости літ, бив перерваний выстагованєм жытелів, родны гнізда котрых заплавили воды стариньской гати у 80-ых роках 20. стороча. Таке чоловіка позначить на ціпый живот. Не є ся што чудовати. Нашастя, свої пережываня **Марія** перелляла до свого активного жывота на полю культуры, пізніше до своїх поетичных і прозовых творів. Такой як настала можність, зачала ся пуліковати в русиньскій пресі, в *Народных новинках*, *Русині*, *Русиньскім народнім календарю*, але і в зборнику *Тернєва ружа* (зост. Анна Плішкова, Пряшів: Русиньска оброда, 2002), пак в *Літературнім алманасі*, *InfoРусині*.

Марія Ґірова ся в Руськім, Сниньского окресу, народила 11. 9. 1943 року як найстарша із семох дітей. Основну школу выходила в роднім селі, мішанку у Великій Полянї. Є абсолвентков Єденацятрірічної середнєй школы в Снині. Як сьме уж спомянули, інкліновала ку культурі, любила співати, танцєвати. У сфері культуры робила аж до передчасного одходу на пенсію в р. 1993. Єй слід было видно міджі молодежов і дорослыма, з котрыма закладала співацькы клєктивы (*Стацінчанка*, *Старинчанка*, *Дубравка*, *Яворина*), писала до радія, публіковала свої творы в пресі. Вела Окресну організацію Русиньской оброды в Снині, днес є председкынєв Окресной організації Русиньского культурно-освітнього общества А. Духновича в Снині, яке має свій центр у Пряшові. І надале ей видно на культурно-освітніх русиньских акціях, як в окресі, так і в Братіславі, але ай за границями нашої рєпубликы.

При презентації своїй першой книжки – прямо в редакції Народных новинок і Русина в Пряшові, пані Ґірова сіяла радостєв і оптимізмом. Пришла ведно із своїм мужем Антоном Ґіром і погостила притомных властныма делікатєсами. Было видно, же выход книжки ей наштартовав на нову животну струну. У своїм творчім арсеналі має ай прозаичны творы. Не знати, чому дасть перед. Єдно але є ясне, же така особа, як она, погы буде жыти, як твердить, буде вірно служити своему русиньскому народови. А то з помочов розлічных активіт. Вірьме, же тоты літературны ся стануть про ню домінантны.

В тій роботі ей жєлаєм много здоровья, щастя, радости з дітей, внучат, благодати в цілій родині. Бо лем тогы ся може жена реалізовати, кідь має в сердцю мір, покій, кідь вшыткы суть здоровы і щастливы. Тогды таку жену, матірє, манжелку, писательку наповнює і творча туга. Або жебы то было навспак? Чім веце старости, тым веце творчіх порывів? Може ай так, пані писателько. Каждый день приносит дашто нове. Задачов автора є го звычнити про інших. А тото пані **Марія** робить.

Марія МАЛЬЦОВСКА

Марія ҐІРОВА

РУСИНЬСКЕ НЕ ЗАГІНЕ

*Роки нас душили,
Ку земли тиснули,
Признати ся к своему
Нам не доволили.*

*Мы Русины тихо
Многим сьме служили,
Родне, материньске
Чуджім даровали.*

*В якійсь пословиці
Красно ся говорить:
„Хочеш перемочи –
Глубоко ся пониж.“*

*Пониж ся, Русине,
Пониж што найглубше,
Тото, што в сердцю маш,
Нихто ті не возьме.*

*Бо слобода пришла
Й про тебе, Русине,
Твій язык і слово
Уже не загине!*

*Маш право писати
Й своє величати,
Так як тя учіла
Твоя родна мати.*

Треба установити двох председів Русиньской оброды і мати добру концепцію

Як кандидат на председу Русиньской оброды на Словеньску (РОС) за Окресну організацію РОС у Свіднику, мам амбіцію направити смерованя РОС, котре не є так, як сі РО ставила в часі свого vzniku.

Докажу ліпше схосновати роботу РОС в проспіх русиньского народа. Пару моїх думок РОС перевзяла, но не реалізують ся так, як єм сі представлєвав, што ня барз мерзить. **Кідь хочу, жебы ся мої ідеї реалізовали, мушу ся сам хопити веджіня організації.**

А які суть мої предствы о зліпшіню работы, але і о зміні цілкового смерованя РОС? На 10. сеймі хочу просадити новы Становы РОС, котрыма ся зліквідує „тоталітна монархія“ і досягне ся „парламентна демокрація“. **Главнов змінов є установлєня двох председів РОС.** Хочу прияти „прінцип концепції“ як основи на забезпєчєня розвитку русиньского жывота.

Нашто нам треба двох председів? Уведу конкретный приклад з нашого практичного жывота. Подля Станов РОС 10. сейм мав быти у фебруарі 2008, бо тогы перешли два роки

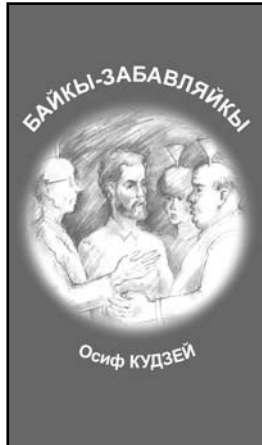
од посліднєго сейму. Не по першый раз ся у нас робили сеймы пізніше як по двох роках, то значить, же ся порушили становы. Хто подля Станов РОС потрєстав тых председів, котры робили сеймы пізніше? Нихто, бо нихто не мав подля станов таке право. Дахто бы повів, же Координачный выбор (КВ) РОС. Але хто є Координачный выбор РОС подля сучасных станов? Виділи сьме самы на посліднім єго засіданю в апрілю 2008 у Пряшові. Є то мертвый, нефункчний орган, не є кому ся ани поскаржыти, же работа не іде так, як бы мала. А председу не мож з функції одкликати, бо Становы РОС то не дозволяють. Аж на три вынятки, коли ся в історії РОС єй председове vzdali функції по піврічнім урядованю, каждый председа РОС в минулости, але і тот сучасный, собі давали барз залежати на тім, жебы Становы РОС были конціпованы так, жебы председу організації не мож было одкликати з функції. Маме Становы РОС добры про монархію, де владне краль як особа самостатна на властнім маєтку, без будь-яких обмежєн.

(Продовжіня на 5. стор.)

Два русиньскы унікаты

(Закінчіня з 1. стор.)

і-мєйл: rusyn@stonline.sk. Є то 31. самостатна публікація, котру выдав **Русин і Народны новинки**, або 88. публікація приправлена редакціов під таков істов назвов. Книжка мать 60 сторінок і ціла є фарєбна.

Другым унікатом, главнo што до скорости выдана другой книжки автора по недавній першій, є книжка баєк Нягівчана **Осифа Кудзея – Байкы-забавляйки**. Вышла на зачатку септембра 2008, причім перша єго книжка під назвов **Мудрость жывота** вышла лем зачатком юна 2008, то значить, же міджі першов а **другов книжков перешли лем три місяці! То є рекорд у новодобій русиньскій літературі і русиньскій видавательскій роботі.** Першу книжку автора сьме выдали за помочи фінанцій Міністерства культуры СР, другу зась за помочи спонзорських фінанцій, котры роздобыв автор. І то є істый унікат.

Осиф Кудзей (24. 2. 1952) зачав писати дость нескоро, а то у 1997 році, як поезію, так прозу, котра ся публіковала у церковных выданнях: у василіаньскім місячнику *Благовістник*, од р. 2005 у кварталнику *Артос* і в *Грекокатолицькім*

русиньскім календарю, а, самособов, публіковав і в наших *Народных новинках* і часописі *Русин*. Першов єго надрукованов книжочков церковного характеру є **Акафіст свяченомученикови П. П. Ґойдїчови** (2006), а першов книжков світського характеру – **Мудрость жывота**.

Затоже перша Кудзеєва книжка мала валикий успіх, автор ся рішыв такой выдати другой зборник баєк – **Байкы-забавляйки**, котрый мать дві часты. В першій часті під назвов **Свіжы забавляйки** суть опублікованы новы байкы, котры іщі не были нигде публікованы. В другой часті **Забавляйки не так давны** суть быйкы, які были публікованы лем раз у русиньскій пресі. Перша книжка баєк мать, попри поучіню, веце гумору як тота друга, але обидві суть уцілєным выбіром баєк. В другой книзі, як то робить часто байкарь Миколай Ксєняк, послідній стопчік є выслідным поучінєм на основі попереднєго тексту. Але ці бы не было ліпше, жебы собі тото поучіня читатель нашов „міджі рядками“ сам, як кідь му го байкарь дає „на лопаті“?!

Вірю, же далша книжка баєк О. Кудзея буде іщі веце „перезжута“ а аж так дана читателям. Але, Осифе, не забывай на свій прекрасный гумор і сатіру...

Наісто ай друга книжка баєк, котра мать 96 сторінок, є найновшов із кухні **Русина і Народных новинок (33. самостатна публікація** або 90. приправлена редакціов під таков істов назвов) і мож у ту дістати за суму **200 Ск** на горі уведжєных контактах, заінтерєсує многих читателів.

ПРИСМНЕ ЧІТАНЯ, НОВЫ ЗНАНЯ І ДОБРЕ ПОУЧІНЯ ЖЕЛАМЕ ВШЫТКЫМ, КОТРЫ БУДУТЬ ЧІТАТИ НАШЫ ДВА РУСИНЬСКЫ УНІКАТЫ!

А. З.

Чекали сьме на то 55 років

(Закінчіня з 1. стор.)

святотчным прословом **отворив першу порєволючну русиньску школу**, у якім привітав главнo першых сім першокласників: **Радку Ясикову, Крістінку Цвєликову, Станка і Сандру Цапцаровы, Діянку Костіликову, Янку Куськову і Зузку Сіркуву**, як і їх учительку і директорку в єдній особі – **ПаєдДр. Марію Ясикову**. Щіро привітав і притомных родічів школярів: **Марію і о. Мілана Ясиковых, Мірослава і Моніку Сірикових, Йозефа і Любіцу Цвєликових, Татьяну Костіликову, Алєксандру Цапцарову і Даріну Куськову** (на святотчнім отворіню хыбовали лем родічі **Станіслав Цапцара, Мартін Костілиник і Ігор Кусько**). Вшыткым спомянутым патрить нєлєм вдяка старосты села, але і нас вшыткых, котры ся анґажуєме в ділі русиньского школства ці навчаня русиньского языка.

Староста М. Шковран привітав і гостів того свята: посланця Пряшівского самосправного края за Міджілабірці **Інж. Івана Солея**, предносту Обводного уряду в Міджілабірцях **РСДр. Василя Ґавулу** (родака з Чабин), выконного секретаря Світовой рады Русинів (СРР) **Мґр. Алєксандра Зозуляка**, директорку Інштїтуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты у Пряшові **ПґДр. Анну Плішкову, ПґД.**, председу Русиньской оброды на Словеньску (РОС) і члена СРР **Владиміра Противняка**, председу Окресной організації РОС у Гумєнім **Алєксандра Фецуру**, методіка про русиньский язык Методічно-педаґогічного центра в Пряшові **Мґр. Штефана Сухого**, директора Вискумного центра карпатісткы в Ужгороді і члена Рады русиньских недільных школ на Підкарпатю **Валєрія Падыка, к. н.**, председу Лабірського здружіня міст і сіл і старосту Волиці **Мілана Глогінця** і старосту села Рошківці (одкы суть тыж першокласницы чабыньской школы) **Томаша Качура**. Потім повів пару шірых слов на адресу першокласників і слова вдякы тым, котры припомогли отворіню першой русиньской школы. Подяковав главнo добродителям – **Ш. Чєпови і Обществу св. Йоана Крєстителя**, главным організаторам отворіня той школы **о. М. Ясикови, М. Ясиковій і А. Зозулякови** (позн. ред.: самособов, же велика вдяка патрить одважнomo старостови **М. Шковранови**). Потім задекларовала вірш О. Кудзея *Я Русин быв...* і заспівала русиньскы співанкы **Станіслава Ясикова** ведно зо своїм нянь-

ком (акордеоністом і співаком в єдній особі, братом о. М. Ясика) **Ладїславом Ясиком**. Далє староста дав честь перерізати пантлик зо словеньсков триколовов перед дверями до выновленої І. класы той школы **І. Солєєви і А. Зозулякови**.

Так вшыткы притомны вошли до класы, де выступили гості: **І. Солей, А. Зозуляк, Я. Поповець, А. Плішкова, В. Противняк** (позн. ред.: шкода, же не выступив В. Падык, котрый міг притомным повісти о русиньских недільных школах на Підкарпатю), але і домашні: **М. Шковран і М. Ясикова**. З тых выступів найвеце ся мі запамятало рєчіня **о. Я. Поповця**, котрый повів: „**Є нас ту сім русиньских священників і сім першокласників чабыньской русиньской школы, той першой ластівкы, і так каждый з нас возьме собі єдного з тых першокласників під своє охрєнне крыло.**“ Віримє, же під охрєнныма крылами тых священників і їх учителькы-директоркы з тых першокласників виростуть люде нєлєм із належнов освітов, але і люде честны, справедливы, горды на свій род і материньску бісїду, добры вірники, може, і священници, якіма суть і семеро выше спомянуты отці духовны. А, може, дакотрый із тых першокласників ся стане штудентом русиньского языка в комбінації з далшым предметом на Пряшівській універзіті ці пізніше працівником Інштїтуту русиньского языка і культуры ПУ в Пряшові, як підкрєслила директорка того інштїтуту А. Плішкова, і додала, же „**тот, 2008 рік про Русинів Словеньска є двєраз вызначным – vznikнє самостатный Інштїтут русиньского языка і культуры на ПУ і vznikла перша русиньска школа в новодобій історії.**“

І так наконець зажелайме школі, ей учням, учительці-директорці, жебы так як прекрасно зачав першый день у новій школі, были прекрасныма і на хосєн школярам і далшы дні, тыжні, місяці, роки. Нйя перша школа-ластівка не зїстане в нашім русиньскім краю лєм самотнов, але нйя к ній каждым роком прибывають далшы! Але о то ся мусимє причінити вшыткы, котрым не є легковажна судьба русиньского школства, навчаня русиньского языка і культуры, судьба нашого молодого покоління Русинів, котры бы мали іти по наших слїдах і далє розвивати свій русиньскій материньский язык, свою русиньску культуру, єдным словом – вшытко родне.

Алєксандер ЗОЗУЛЯК, фоткы автора і А. П.

Подякованя

Почлива редакція Народных новинок і часопису Русин, почливе обчаньске здружіня Русин і Народны новинки.

Довольте мі, жебы єм через Народны новинки подяковала за выданє мойй першой збірки поезій *Родне гніздо*, котров бы єм хотїла ословити, главнo тых наших Русинів, котры забыли на то, же нима суть, або тых, котры ся за своє походжіня ганьблять.

З другого боку, хочу высловити велику радість і гордость над тым, же мы днес можемо вольно і слободно писати і...

...своє родне величати так, як нас учіла наша родна мати...

Надвзяуючі на повідженє, зацітуню слова, які мі написав Миколай Ксєняк, председа Сполку русиньских писателів на Словеньску: „Твоя книжка нам хыбила в мозаїці русиньской поезії. Родне гніздо утвердило богатство нашої духовной культуры і істо буде інспіраціов к єй далшому возроджованю. Оно, вірю, поможе формовати наше „Я“!“

Дякую Вам, дороги приятелі: **А. Зозуляк, А. Плішкова, М. Мальцовска, М. Ксєняк, А. Сєдлачкова, П. Крайняк ст., Г. Бєскид, Д. Крішко** за вашы слова узнаня і за красну довірїчну сполупрацу. Нйя нам силы і творчі энтузіазм вытримлять іщі довгы роки. **Марія ҐІРОВА**, Снина

РУСАЛКА

КВАРТАЛНИК ПРО РУСИНЬСЬКЫ ДІТИ І МОЛОДЕЖ

3/2008

Свіжий вітор з Лабірщини

Чоловіка то аж гладить по сердцю, кідь чітать творы молодых будучіх авторів. Тых найменшых, найкрасшых, наймилішых і найчістішых діточок. По діточках із ОШ в Стаціні до рук ся нам дістали прозовы пробы дітей з Лабірщини. Такой на нас задув свіжий вітор, бо сьме в них обявили Божу іскру, з яков треба ся побавити, яку треба пестовати. На перший погляд ся здають тоты творы як обычайны пригоды, аж на вынятки приповідок, але в рядках чути, же ся через них пробивать чувство, доброта і краса. Діти прагнуть описати свої зажытки або зажытки іншых з великов нетлінностёв, притім просто, зрозуміло.

Петро Друга з Чабин, Вероніка Бенёва з Волиці, Андрейка і Мартінка Куртіковы, Анічка Крабачова з Радвані над Лабірцём, Ладько і Діанка Шутіовы з Волиці, Станка Ясикова з Волиці, Вера Другова з Чабин, то суть мена, які ся представляють на сторінках Русалкы із своїма творами. Вкладаме до них велику надій. І нелем до них. Видно, же учітелі русиньского языка – в данім випаді є то Мґр. Марек ґай, учітель в ОШ Радвані над Лабірцём – з дітми роблять. А велику роль зограє і їх талант, якого є немало.

Наш кінь Боріс, О Янкови „за двох“, Щастя в нещастю, Янко-Малёванко, Наш пем Баді, Хто є ліпший, Стало ся чудо, Мій найгірший зажыток – творы, які суть написаны з чістой душы школярів. В тых творах мож найти зародкы новых, шыршых прозаічных подоб. В приповідках є нелем обсяг, але і фантазія, а то є на тім найцінніше.

Желае новым, родячім ся авторам свіжой росы про свої творы і много успіхів.

М. МАЛЬЦОВСКА

Стало ся чудо

Раз мі бабка повіла о моім уйкови. Кідь був малый, бігав вонка по дворі. Бабка ішла райбати на Лаборець даякы лахы. Мій уйко, як і остатны малы діти, ішов за нёв. Як так утікала з двора по дорозі, ішло авто. Як каждый малый хлопчік, і мій уйко не дав кус позор. Авто го набрало на капоту...

Насмерть перестрашенный шофер заставив і зняв хлопчіка з капоты. Справды ся барз зострашыв, ці ся му дашто не стало. Но мій уйко ся на нёго лем засміяв. Сковів му з рук і утікав до двора. Кідь то бабка збачіла, так ся зострашыла, же ся не могла ани гнути. З того, же ся хлопчікови ніч не стало, ся з радости расплакала. Каждый, хто стояв при дорозі і позерав на то, што ся стало, говорив, же то было досправды чудо.

Петро ДРУґА, Чабины

Мій найгірший зажыток

Мій найгірший зажыток був тогды, кідь мого пса зразило авто. Праві єм дашто робила в кухні, кідь ту нараз зачую великий крик. Вийшла єм вон. Моя сестра несла на руках пса і плакала. Позвідовала єм ся, што ся стало. Із сестриних слов єм порозуміла, же авто зразило мого псика. Зачала єм міцно плакати, бо мі было барз смутно. Взяла єм го і дала єм му жерти. Мама повіла, жебы сьме го дали до будкы. Наносили сьме під нёго сїна, жебы му было мягко. Погладила єм го, і він зачав од болю плакати. Не хотіла єм іти од нёго гет. За пару минут мі закликала мама і вошла єм до хыжы. Барз єм го сановала. Слїдуюче рано єм взяла молока і выльляла єм го до мискы перед пса. Псик ся хотів поставити на ноги, но не міг. Не было му уж помочі...

Вероніка БЕНЁВА, Волиця

Хто був ліпший

(Приповідка)

Дві курятка нашли фалатча хліба і зачали го дзёбкати. Збачіло то кача і помаленькы-потихонькы ся прикрало ку куряткам. Ай ёму ся, якбач, хліба захотіло, але попросити ся ганьбило.

- Качатко, їдж з нами, – закликало го мале курятко.
- Їдж, мы маме дость, – запискало чорне курятко.
- Маме дость, маме дость! – одповіли обидвоє.

І так коло крячку пофрыштиковали. Курятко ся вынашло і побігло к своїй мамці, помагаючи собі крыльцями. Так їй повіло:

- Мамко, мамко! З нами їло качатко хліб. Повідж, ці єм добрі зробило, кідь єм ся з ним поділило?
- Добрі, дітино моя, добрі, – затвердила курка-мати.
- Але найло ся файно качатко, – тішыло ся курятко.

Попозерала курка-мати на свої курятка, покрутила голову і так повіла:

– Добрый є тот, хто ся з камаратами поділить, но іщі ліпший є тот, што ся з тым не хвалить.

Андрейка КУРТІКОВА, Радвань над Лабірцём

Што про мене значить родина?

На тот вопрос знам одповісти многыма способами. Родина є в моім сердці на першім місті. Ёй не творять лем пінязі або будь-яке богатство, але є то в першім ряді любов, поміч єден другому і взаємна підпора. Мою родину творять родічі, дідко з бабков і сестры. То є близша родина. Потім ту належать мої братранці і сестрениці, теты і уйкове, хрестна мати і хрестный нянько.

Моє одношіня к родічам, приятелям і школярям не є еднаке. К приятелям єм приятельска, а кідь сьме ведно, сьме за каждую сранду. Даколи ся ай повадима, може і про даяку глупость. К сокласникам зась є то інакше, бо не можу быти ку каждому еднака. К учітелям треба ся справовати слушно і з нима добрі виходити. Родічів треба решпектовати. Я особно єм к родічам цалком нормална, также даколи єм ай дерзка, але потім ся оправдам, бо ня то мерзить. Родіч – то не є лем камарат, бо він переберать вшытку зодповідность за мою вихову, платить за ня, де треба, купує новы річі. А камарат то предсі не робить.

Кібы єм не мала родину, была бы єм барз смутна, же не мам ани отця, ани матери, же вырастам, наприклад, десь в сиротинцю. То бы было страшне. Не хотіла бы єм то зажыти. Барз саную тых дітей. Люде, што сі адоптуют діти зо сиротинця, мають барз добре сердце. Кібы я мала такого брата або сестру, не ганьбила бы єм ся за них. Праві наспак, брала бы єм їх як своїх. Єм щастна, же мам свою властну велику родину, котру бы єм не вымінила за ніч на світі.

Мартіна КУРТІКОВА, Радвань над Лабірцём

Янко-Малёванко

(Приповідка)

Дрібненький Янко-Малёванко раз сидів на лавочці і обзеврав ся, ці не їде ёго мамка. Жалостно собі вздыхнув: „Та коли уж конечно прийде моя любя мамка?“

– Сыночку мій, стримала єм ся в роботі. Не могла єм скорше прийти. Але, знаш што, купила єм ті красного плішового медведика. На, ту маш.

Янко-Малёванко ся одтягнув і сплаксив. Не была му мила грачка, він хотів радше, жебы го мамка притулила ку собі і погладила. Мама ся попозерала до синовых очей, і такой порозуміла. Притулила хлопчіка к собі, ніжно погладила по маленькій головці.

На другой день Янко-Малёванко так повідав мамці:

– Дякую ті, мамко, за вчерашне погласканя. Так ся мі потім добрі спало.

Анічка КРАБАЧОВА, Радвань над Лабірцём

Наш пес Баді

Раз єм дістає пса з волицького дружства. Дав єм му мено Баді. Барз красный пес. Є великий, має біло-чорно-кавеєву серсть. Баді є у нас дома уж єден і пів рока. Стає ся членом нашої родини. Любить ходити на прогульки, а найновше ся любить купати в Лабірцю. Взимі любить бігати по снігу, гавкать, тягать нас на санках. Кідь хочеме запрягнути Бадія до санок, тогды він послухать лем мою мамку. Кідь повість, же стій, так стоїть. Наш Баді потягне мене, сестру і нашу маму. Такий є силный наш Баді.

Ладько ШУТІ, Волиця

Мої найкрасшы вакації

На зачатку літніх вакацій єм завітала до Руського Керестура. Є то руснацьке село в Сербії. Легко єм ся там порозуміла. Была єм там з фолклорным колективом, котрого єм членков цілых шість днів. Позваны сьме там были на фестивал Червена ружа. Домів єм пришла з великыма зажытками.

Дома єм ся стримала лем коротко. О штири дні пак єм ішла з нашов ґрупов до Франції. Там сьме были аж два тыждні. Із бісідов то там было, вера, тяжше. Было треба бісїдовати з родинов, в котрій сьме бывали, а то по анґліцькы або по німецькы. Наконець сьме собі помагали словником. На кіінцю ся мі уж вновало. Но стояло то зато, бо мам з тых дорог красны зажытки.

Звышок вакацій єм была дома: ходила-м ся купати на

Лаборець, біціґлєвати ся, а вечур з каматратами сьме ходили на малиновку. Послїдні дні вакацій єм пережыла в малім селі в Голандії. Купала єм ся в морю і зліпшовала єм ся в чужіх языках. Про мене то были дотеперь найкрасшы літні вакації.

Станка ЯСИКОВА, Волиця

Щастя в нещастю

Быв красный літній день, моя бабка, тогды вісемрічне дівчатко, пасла коровы на луці за селом. Нараз ся зачало хмарити, зорвала ся туча і силно зачав падати додж. Коровы зачали рычати, і безголово ся пустили долов бережком домів. Бабка ся розбігла за нима, але через густый додж коровы ани не было видно. Лем їх было чути, як переходили через річку Лаборець. І так ся з істотов пустила за нима. Коровы уж перешли через річку, но бабка іщі лем стала до воды по коліна і снажыла ся перебродити міцный пруд воды. Корыто было уж барз шыроке, а дівчатко было уж з тяжкого броджіня барз змордоване. Нараз ся озвав великий гукот. Посмотрила ся за себе, і збачіла величезну воду, яка ся на ню валила. Хотіла втікати, но не стигла дойти на берег. Силный пруд каламутной воды ей стяг зо собов. Зачала ся топити і не знала, што робити. Кідь ей вода метала горі-доллов, застигла ся їмити конарика. Молила ся, жебы ей Бог іщі не брав ку собі. А Бог стояв при ній. Збачіла вуйка на березі, і зачала кричати на поміч. А тот зачув ек крик, і пришов ей вытягнути. Быв то ґазда, котрому ся в тот день в ріці затопили два коні. Бабка ся барз трясла і бояла, але была щастна-прещастна. ґазда дівчатко спровадив аж домів. Ёй мамка ся барз зрадовала, кідь збачіла, же Марьку, так ся кликала моя бабка, на руках несе тот ґазда.

І не было радости кінця-края. Ніч ся не стало страшного. Моя бабка, вдяка доброму чоловікови, сі захранила жывот. Мала щастя в нещастю.

Вера ДРУґОВА, Чабины

Наш кінь Боріс

Наш кінь Боріс ся народив пять днів передо мнов. Мав чорну серсть, а на челі білу зізвездочку. Він роснув ведно зо мнов. Кідь мав мій дідко час, все ня взяв, жебы єм ся на Борісови поносила. Тогды він слухав ай мене.

Раз ся мі з Борісом стала менша неприємность. Мали сьме гостів з Гуменного. Пришла моя тета, уйко і братранці. Єден з братранців ся хотів барз поносити на Борісови. Уйко взяв ліці і посадив Домініка, мене і сам сів на коня. Ішли сьме аж на дружство, де був великий білый пес, котрый зачав страшно брехати. Домінік ся зострашыв і пустил узду. Боріс ся сполошав, зачав утікати, а мы вшыткы троє сьме з нёго попадали, як грушкы, на землю. Мали сьме єдно щастя, же сьме впали на траву, а не на тверду землю. Як ся скоро Боріско сполошав, так ся скоро і навернув. Уйко ани ся не гнівав на Боріса, бо то не была ёго вина. То тот планый пес... Одтогды єм ся уж на не хотіла носити на конєви. По даякім часі дідко похворів, а о Боріса ся не мав хто старати. І так было вирішене, же Боріса продадуть. Не была єм з тым спокійна, але знала єм, же ся о нёго не можу, як ся патрить, постарати.

Дарьмо є, одколи не маме Боріса, єм зато смутна. Кому буду говорити за свої старости? Кому ся выжалую? Тадь Боріс ня все так красно выслухав. Вірю, же ся о нёго добрі старають.

Діанка ШУТІОВА, Волиця

Дорога до церькви повна страху

Пришов єм раз зо школы, а такой єм ся барз понагляв до нашої церькви, бо была перша пятніця. Як єм собі так помалы ішов, зачув єм, же Служба Божа ся уж зачала. Так єм кус придав до кроку. А ту нараз виджу, же перед дверями церькви стоїть пес. Барз єм ся зострашыв. Пес на ня завырчає. Нараз мі тиск ступнув холем о двадцять ступнів. Помалы єм ся вернув назад і думає єм, же обдїде. По часі чеканя єм вирішыє попозерати, ці уж тот пес не пішов гет. Помалы єм пришов ку дверям, але він там все стояв. Кідь ня збачі, розбігнує ся за мнов. Так єм ся зострашыв, же єм плачучі утікав домів. Скоро бы ня хопив за ногу, але, нащастя, єм му утік. При нашій капурці єм зістав плакати, а чекає єм, покы жены выйдуть з церькви. Потім ня моя бабка барз сановала і была на себе кус зла, же не вийшла за мнов вонка. А іщі наведе, моя сестра із камаратков ся з мене сміяли цілий час, який єм бойко.

Петро ДРУґА, Чабины

На дорозі зближення школярів і регіонів

Дакількоричні дружбні контакти між ОШ в Радвані над Лабірцем і Гімназію у польській селі Заршін були в минулім школьським році стверджені реалізацій міжнародного дворічного проекту COMENIUS – школьськ партнерства. Їго інтегралнов частів было і організована сполочної екскурсії до Братіслави і Відня. Тота екскурсія зарівно мала бути яковсь форм нагороду про школярів і педагогів, котры ся на активітах проекту почас минулого школьського року найвеце поділяли.

Самій екскурсії, самособов, передходжало цілорічна активна участь школярів на розліч-них часткових активітах, міжкі котры належа-

кружка. Красный ірський або рокенроловый танець, но і актуальний гіп-гоп розкрутили добру наладу наповно. Мелодії русинських народных співанок, але і словацьких модерных звучали в часі виступліня не з єдних уст на сцені. Красна участь родичів і остатных жителів села свідчила о тім, же організована подобных акцій буде наісто мати змысел і місце в нашій селі. Школярі і їх родичі будуть на тоты моменты все в добрім споминати.

Довго очекованим днём зачатку екскурсії была середа, 4. юн 2008. Кідь ся у вечерніх годинах при радванській школі заставив автобус повный польських приятелів, было ясне, же о забаву в слідуючій тыждні буде постаране.

• Зачатком юна 2008 радванські школярі были на екскурсії у Відню, де ся сфотографували перед фонтаном на замку Гофбург.

ли, наприклад: презентації фольклору, різдвяних і пасхальних звыків, конкурсы декламаторів у польській і словацькій мові, курсы польського і словацького мови і інша богата кружкова активізація школярів на обидвох школах (спів, танець, кружок русинського мови і культури, кружки на розвой витварных і мовных зручностей, приправа виступів на День жен в польській Заршіні і на День матерей в Радвані). При тім послідній бы єм ся хотів приставити.

День матерей в Радвані ся одбыв 23. мая 2008. Школярі нашої школы собі про свої мамки приготували виступліня під назвов *Мамка із серця*. О тім, же наші школярі суть досправды талантовані і як охотно ся запоїли до приправ того виступліня, ся могли пере-свідчити вышитки, котры ся пришли на тот про-грам попозерати.

Школярі ся представили інсценаций *Свадьбы минулости*, де приближили попозерателям, як то было даколи на русинських свадьбах. Куртов, але милов рецітацій свої мамки потішили і школярі першої класы. О тім, же на нашім школі вирастать много будучих танечників і співаків, участників акції пересвідчило виступліня школярів танечного і співацького

Через тоты на путованя богаты дні школярі спознали Братіславу, главно історічну часть Старого міста. Міжкі приемны моменты належала і навцівя выновленого термального купалиска в Дунайській Стреді. Завершінем путованя была дводенна навцівя прекрасной австрійской метрополи – Відня, де собі школярі попозерали штатный природознавчий музей, замок Гофбург, площу і храм св. Штефана, замок Шонбрун, ЗОО і ботанічну загороду і дитський забавный центр Пратер. Ту ся вышитки покохали панораматичным поглядом з руського кола на цілу Відень. Чіслом містных атракцій і можностями переживаня вольного часу дітей были школярі і педагогы барз несподівані.

Зачав новый школьський рік, котрый буде зарівно і другим роком фунгіваня уж споманутого міжнародного проекту. Учителів і школярів обидвох партнерських школ чекать далша интересна робота на містній і міжнародній уровні. Найінтереснішов частковов активітов проекту бы мали быти дві десятиденны выміны школярів. Є ся на што тішити...

Мігр. Марек ГАЙ, учитель русинського мови на ОШ в Радвані над Лабірцем, координатор проекту

Анорексія і булімія

Жыєме в сполочности, в котрій панує „культ моделок“, „ідеал красоти“ т. є. быти шумными і худыми за каждую ціну. Во світі дієт, пластичных операций не є тяжке похворіти на булімію ці анорексію. Суть то порухи (псіхічного характеру) приїманя потравы, страта контролі над своїм тілом. Патрять к цивілізаційным хворотам, з котрыма боює 5 % цілковой популяції, з того є 95 % жен од 13 до 25 років.

Анорексія ся проявлять рапіднов і екстремнов стратов вагы, к чому доходить по прісній дієті, надмірнім цвічіню, ужываню лаксатів, діуретік. Тоды тіло страчає туковы засобы а „жыє само за себе“, т. є. спотребують ся властны органы, свалы, аж може настати цілковый колапс. Признаки анорексії суть такы: випадованя волосся, ламаня ногтів, опухнуты ноги, ріднута костей, імпульсивность, депресія, менштруачны порухи, фрустрація,

страта найблизших... Чоловік з анорексією вызерать – скоро а кість.

Булімія значить надмірне переїдання ся а наслідне вывертаня їдла. Булімія ці анорекція не суть спокійны за своєв вагов а роблять вышытку прото, жебы не прибрали. Переїдання і вывертаня нарушають біологічны процеси в організмі, фунгіваня жалудка, кышок, горла, счервеніє зубна скловина. В найгірших припадах – 10 % пацієнтів з булімією наслідком патологічных змін в організмі – умерать.

Анорексія і булімія суть „страшаками століття“. Донедавна табуізованы темы, о котрых ся не бісідовало, тепер патрять к найактуальнішым проблемам. Тым двом хворотам можуть ся піддати люде лабільны, невырівнаны, з псіхічними проблемами, перфекціоністы. Булімія ці анорекція собі не усвідомлюють, яков хвороты терплять, свій вызор

поважують за нормальный а здоровый, і хоць впали до блудного круга здоровных проблемів. Людство іщі не выдумало інакшу вакцину як є силна воля, терпезивность, поміч найблизших, котры суть єдиним ліком на тоты хвороты, мордуючі главно адолесцентів, молодых людей в критичній етапі їх жывота. Не треба підцінівати тиск медій, в котрых чуєме як мати вызерати чоловік днешнього світа, є важне утримати ці оптімалну вагу, но не на укор властного жывота.

Мігр. Марія СМЕТАНОВА, Міджілабірці

ПРЕДСТАВУЄМЕ ВАМ

Молодой прімаш і способный концертный майстер зо Свідника

(Мігр. Славомір Калиняк – ведучій фольклорного колективу МАКОВІЦЯ)

Мено Славоміра Калиняка не є фольклорістам Свідниччыны незнаме. Своі умельцькы способности презентує як прімаш а заєдно і концертный майстер коморного оркестра у Свіднику. Окрем того є і членом музикантської групи РУТЕНИУС у Свіднику.

Славо Калиняк виступлять на акціях вшелякой сорты, а то нелем в рамках міста і краю, але і за границями Словеньска, де жне успіхы і тішити ся пріязні публіки, котра аплавдує лем што концертный майстер передступить перед свій оркестер, двигне смык і зробіть гесто, на котре ся розозвучить гармонія тонів. Тоты лагодны про душу тоны ся прігваряють чутливому уху любительів концертного уменія. Уменія, котре сі выжадує цілого чоловіка – талантованого музиканта, охотного тому уменю дати вышытку.

Цимбалова музика і співацька група Маковіця під веджінем Слава Калиняка двигла свою умельцько-інтерпретачну уровень, зато сьме сугестивному прімашові і ведучо-му групи дали пару вопросов.

• Славо, коли єсь прішов на то, же музика буде твоєю „хлібом насущным“ і чом єсь сі споміджі вшиткых інструментів выбрає якраз гуслі?

– Вопросом одповідного приступу к гусям єм ся зачав занимати може тогды, кідь єм поперишыває прішов на конзултанції на конзерваторію до Кошиць. Ту єм порозумів, же мушу зеволити інакший приступ, як догды. Зачав єм на многого інтензівніше і одповідніше цвічїти і поступно єм ся на гру на гуслі зачав цалком інакше попозерати, зачала ня веце интересовати. Мож повісти, же тот період наступу на середню школу бы про мене якимсь переломом. А што ся тыкає выбору інструмента, выбрає єм сі го сам, хоць дакус не без впливу свого діда, котрый тыж грав на гусях. Властно ціла моя родина є музикантська – отець і двоє страшы братове суть музиканты, таже мій выбір бы о то легший. Отець грав на акордеоні, найстарший брат на кларнеті, другой брат на клавірі, но а гуслісту іщі не мали... Музику у нас было все дость, просто, мав єм тоту музикантську будучность прірихтовану.

• Што робиш про утриманя своєї гуслівой „кондіції“, кільки часу жертвуєш цвічіню?

– Моментально учу гру на гусях в Основній умельцькій школі у Свіднику. Маме там з колегами меншу групу і подля потреби ходиме грати на вшелякы сполоченськы акції. Веду фольклорну групу Маковіця, з котров ся мі барз добрі робить. Перед виступлінем на сцені уж мушу быти, самособов, стопроцентно прірихтований, но не цвічу так довго, як даколи, хоць без приправы то нігда не є.

• Котры особности або і музичны тілеса суть про тебе найвеце інспіратівными?

– Особность, котра ня заинтересовала уж на умельцькій школі у Свіднику бы мій перший учитель Албін Лауко. Пізніше то были гуслісты світовых мен – Іцзак Перлманн, Схломо Мінтз, Макс-сім Венгеро, котрых награвкы слухам доднесь, але і много других. А з народной інтерпретованой музики ся мі любить гра Штефана Молоты, з народных тілес – Быренський розгласовый оркестер народных інструментів.

• Які інструменты грають днесь у фольклорній капелі Маковіця?

– Так як в кождім колективі, і у нас много членове приходять і одходять. Памятам сі, же єдного часу нас было 11 членів. Я сам ікніную к векиш-му числу, але не все то є на хосен. Наприклад, при виступлінях з недостатком мікрофонів то поважу за велику страту. Актуальный став є 6 членів. Двоє гуслісты, єден віоліста, цимбаліста, акордеоніста і контрабасіста. Позітїєне є, же вышитки з них мають музичну освіту, што помагать при сполупраці.

• Вышиткы членове цимбаловой музики мають музичну освіту, знают грати з нот, інтерпретуют штілізованный або імітованный музичный фольклор. Як то є з управамі народных співанок і інструментальных композицій?

– Кідь хочеме грати управены композиції, мусить каждый знати чітати з нот. Без того ся не дасть, бо інакше бы сьме мусили писати парты каждому окреме. Перед управов композиції ся мусить каждый з гравів із нєв стотожнити. То выжадує музичны способности і скушености, музичну імаїнацію і порозуміння композиції. Спочатку сьме на управы ослівлявали скушеных музикантів, днесь тот простор охаблям про себе.

• Пише ся третє тисячліття. Чім дале тым веце музикантів робить з компютернов нотографіков. Як то є у тебе? Видиш в тім вы-

годы, або скорше невыгоды?

– Лем выгоды. Я сам хосную компютер при творію каждой композиції. Почітачова нотографія мати много позітїє. Ноты суть ясны, скоро ся пишуть і такой їх мож послухати і выдрукувати. Хто днесь не пише ноты почітачом, краде сам од себе час.

• Выужывате при своїй грі і традичны звуковы музичны інструменты?

– Традичны нїт, але професіональны. Выужываме тамбуріну, деревяны палічки при карічках, озембух, тріангель і звонкы „рольнікы“, главно при ристєвях концертах. Раз сьме докінця выужыли і гру на листку зо стромі і думблї.

• Каждый фольклорный коллектив имеет мать и співачку группу. Представили нам ю?

– Наш колектив Маковіця мати лем женську співацьку часть. Творять єй дівчата, котры диспонуєт добрым голосовым потенціалом і мають тенденцію далє ся формувати. Суть то штуденткы середніх школ і мають амбіцію брати участь у вшелякых співа-

цькых конкурзах, што є про нас приносом. Співачкы кождорічно берут участь на Маковіцькій струні у Бардеєві, на Співих мого роду в Гуменнім, а то в категоріях соло, дуо і тріо. В році 2004 были лавреатками конкурзу Співы мого роду в категорії тріо.

• Може гіпотетичный вопрос: Што дале, як вычерпаете вшиткы доступны русинськы співанкы і мелодії?

– То є досправды лем гіпотетичный вопрос, бо тых співанок і мелодій є так много, же тоту жрідло не мож вычерпати.

• На Основній умельцькій школі у Свіднику, котра за два рокы ославить пятьдесятку од свого възнику, учіш гру на гусях, цимбалі і контрабасі. Який є интерес дітей о тоты інструменты?

– Гра на контрабасі і цимбалі ся у Свіднику дотепер не учіла. Контрабас є векишый інструмент, прото сі выжадує ай фізичну диспозицію. На нєго мож грати аж пізніше, у высшій класі музичной школы. Цимбал штудує тепер єден школяр, але думам сі, же часом їх буде веце. Много із наших абсолютів первого ступня штудують і другой ступінь, што є позітїєне.

• З котрыма особностями і тілесами в області фольклору єсь дотепер сполупрацює?

– З Яном Амброзом, Марьков Мачошкоров, Анєв Порачово, Анєв Сервіцков, Яном Андраціком, сестрами Єнчовыми, Марієв Чокынових і многома другыми. Было то на виступлінях, напр. на Маковіцькій струні в Бардеєві, з ПУЛЬС-ом і Шарішаном з Пряшова і з народных капелов фольклорного колективу Хемлон СОКОЛЕЙ з Гуменного. Гостєвав єм в капелі ДУБРАВА, ТОРІСА і в дитській фольклорній капелі ЧІПЕРКА з Пряшова. Ту чоловік стрітїть много талантованых співаків і співачок.

• Походив єсь дакус світа, в котрых країнах єсь був і які оцініня єсь здобыв? Як реагують на русинський фольклор за границями?

– З колективом выступаме за границями каждый рік. Тото є оцініня нашої цілорічної работы. Выступляли сьме в Хорватії, Франції, Буларії, Сербії, Германії, Турції, Польщі, на Мадярах і на Чехах. Темперментны танці наших танечників, спосны з динамічними співанками люде принимают з великими аплавами. Думам сі, же наш фольклор добрі резонує всягды у світі.

• А як видиш перспективу русинського фольклору?

– Вірю, же ся найдуть молоды люде, котры не допустят, жебы ся фольклор вытрагив з нашого жывота і будуть го шырїти далє.

• Кідь бы єсь був міністром культури, што бы єсь змінив в культурі?

– Желав бы єм сі, абы культура была веце ціненна. Люде, котры в ній роблять, суть про тоту роботу надхнены, роблять то цілым своїм серцем, но моментална недоціненность многих од той работы одбиваєт і переходять робити до інших сфер жывота.

• Маш даякий тайный сон, котрый бы єсь сі у сфері музики хотів выповнити?

– Може, зробіти сполочный проект цимбаловой музики з роковов капелов. Была бы то наісто интересна і приносна сполупраца.

І в днешнім модернім світі ся найдуть люде, котры люблять народну музику і рады выужують понуку народної капелы при вшелякых родинных або фірмных акціях. Ту є контакт:

e-mail: slavo.kalinak@gmail.com

За розговор подяковав брат-співідник Любо КАЛИНЯК, Свідник

Треба установити двох председів Русиньской оброди і мати добру концепцію

(Закінчіня з 2. стор.)

Я нашу „тоталітну монархію“ хочу змінити на „парламентну демокрацію“, котра може председа РОС одкликати з функції председом КВ РОС. Зато треба завести самостатну функцію председы Координачного вибору РОС, котрый з маесту „краля“ зробить маесток членів організації а нас, членів КВ РОС, котрый бы ем радше назвав Парламентом РОС, бо є зложеный з волевых людей, повышити на рівноцінних функціонерів з председом РОС. Треба порозуміти, же председа не може быти троєдиный Бог: председа РОС, председа ВВ РОС і председа КВ РОС. Треба досягнути став, жебы председа міг быти кимесь контролєваний і не міг собі газдовати так, як ся му захоче.

Председа і членове Дозорной рады (ДР) РОС бы мали быти нейтральны особы, они не можуть быти членами ВВ РОС ани КВ РОС. А в сучасности є то так, же председа Дозорной рады РОС (Інж. П. Дупканіч) є пару років і членом Виконного вибору РОС, і КВ РОС. Розгодує о тім, як і што ся мать робити. Тады такий председа не може робити контролю організації обективно, бо сам є заінтересований і одповідный за спосіб ряджіння організації і за хыбы! Зато зміна в Становах РОС є потрібна.

Уведу далшый конкретный приклад: В маю нам пришло писмо, в котрім были напланованы з проекту Дні русиньских традицій фінанції на села Крайна Быстра, Біловежа, Микова і Бенядиківці. Приділена частка была 54 тисяч корун на тоты 4 акції. Крайна Быстра была в порядку, але Біловежа і Микова не суть в нашім окресі а староста Бенядиковець не хотів робити ведно РОС акцію, бо мав приправлену іншу з польськими партнерами. В юну сьме о тім інформовали председа РОС В. Противняка, добісидовали сьме ся на змінах: доїдали сьме і зреалізовали Рівне (3. август) намісто Біловежи, а намісто Бенядиковець сьме наплановали (31. август) Вышній Верлих. Микову (27. юла) сьме не робили, также не знаме, кому были пінязі (12 тисяч корун) приділены. Выдруковали сьме плагаты, доїдали ся зо старостами, дали сьме справы до окресных новинок, послали до Пряшова догоди. А яке было наше несподіваня? Председа Противняк нам дав знати, же подля їх докладів фестивал у Бенядиківцях був 3. август і было на него выналожено 6 тисяч корун. В тот істый день сьме але організували фестивал у Рівнім,

• Мгр. Ян Калиняк – сучасный председа Окресной організації у Свіднику Русиньской оброди на Словеньску (РОС), котрый кандидує на председа РОС. Фотка: А. З.

о дві села дале. Ани ся нам не приснило, же в тот істый день нам хтось „тунелує“ акцію, бере од Вышнього Верлиха 6 тисяч корун. Притім о акції в Бенядиківцях, ани председа В. Противняк, ани підпредседа РОС М. Крайковіч ніч не знали. Але председа ДР РОС Інж. Дупканіч мі по телефоні кінцем августа повів, же ВВ РОС повірив таємнічку РОС Т. Латтову зробити акцію в Бенядиківцях. Хто є в тім припаді ВВ РОС? Председа ДР РОС?

Так вызерать, же в ряджіню РОС є порядный хаос. **Нашто є потім в нашім окресі організації РОС?**

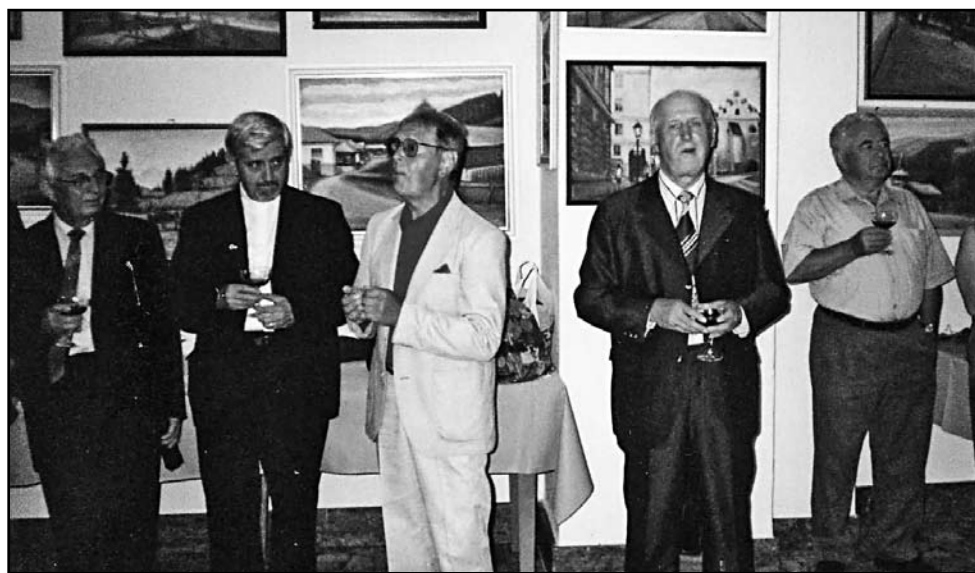
Лемже то не є єдиний припад, котрый ся мусив додаточно в діяльності РОС даяк направляти. Кому властно служать функціонері РОС? Нам у Свіднику наісто ніт! Зато **вызывам і другы окресы, ний ся высловлять, ці ся їм любить така організації роботи?** Нам ніт, зато на сеймі треба зробити зміны, о яких говорю.

Чом нам треба мати концепцію? Організації мусить мати вгодный ключ выбераия вгодного кандидата на председа, жебы ся могла хранили перед нечekanым крахом.

Вызывам каждую окресну організації РОС, жебы поставила свого кандидата на председа а тот кандидат ся мусить представити з властнов концепціей работы. Тот, хто ся интересує о функцію председа, не може быти чоловік

незнамый, котрый нігда не стояв на чєлі ниякой, ани найменшой організації РОС, нияк ся в РО не ангажовав і нихто го не познать. Праві зато бы мали основны організації на своїх громадах выбирати кандидата зо своїх членів. **Мене выбрала Окресна організації РОС у Свіднику.** Прошу ся, як хотять своїх кандидатів выбирати далшы окресы? Приватно? Каждый піде на властну пасты? Або за уплаток? Зато є теперь в РОС така кулоарна політика, яка є. Збавме ся кулоарной волебної політики в РОС, змінме єй на інтерес цілої громады членства РОС, а то схвалінєм новых Станов РОС. Каждый кандидат на председа бы мав высвітлити свою концепцію на сеймі а кідь выграє волебы, буде повинный єй одовздати председови КВ РОС, жебы было подля чого перевіряти єго роботу. За неповніня концепції може председа КВ РОС председа РОС одкликати з функції. Праві зато в Становах РОС пропонує двох председів і реалну концепцію работы.

Мгр. Янко КАЛИНЯК, кандидат на председа РОС за ОО РОС у Свіднику

Посліднє выступлїня Николая Ляша

Од часу, колу Никлай Ляш одышов од нас до вічности по тяжкій операції сердца, минуло пять місяців. Родак із Баєровець записав ся у нашій мыслі нелем як успішний артиста УНТ, пізніше Театру Александра Духновича в Пряшові, но найвекшый одзвон у шырокой публіці мав у розгласовій релациї як Кум Дыня з Ігором Латтом у ролі Кума Мачанкы, бісїда котрых роки

забавляла велику громаду людей.

Так тому было і при последнім єго живім выступлїню (Н. Ляш у світлім анцуґу), кідь своїм ненаподобимым гумором розвеселив повну салу притомных позерателів на выставці образів русиньского маляря з Пряшова – Юрка Молнара в новембрі минулого року у пряхівській кавярні „Гвізда“.

Інж. Димитрій КРИШКО, Пряшів

• Зліва: Міро Смоляк із своїма сынами Міром і Марком позерають на Старицьку гать. Андрій Смоляк із біровом стрічі – Василєм Колинчаком (справа).

Перша стріча в третім тисячрочу

О активітах братів Смоляковых – Андрія і Міра, родаків із Старины, Сниньского окресу, сьме вже не раз в наших новинках писали. Люде їх знають з области вытварного уменя, філму як на Словакії, так і за границями нашої републікы. Знаме о них, же і кідь суть скапчань з такзваным великим світом, „сметанков“ сполочности на Словакії і в Чехах, нігда не забывають на свій род, свій русиньский корінь. Обидвоме, як і **Іван Бунджа**, їх найстаршый брат по матери, де бы не были, все підкреслюють, же суть то діти русиньских родічів із Старины. Міро, кідь отваряв свою галерію в Празі, під Градчанами, у вступнім слові ся людем пригварив по русиньскы. Было то красне і емоціональне! Дотеперь нігда не забуде в пресі або при сполоченьских ситуаціях свій феномен русинства підкреслити. Андрій зась є залюбєный до русиньских міфів, легенд, створює їм памятники і так далше. Якбач, справный Руснак все зістане Руснаком, а чім є визначнішый, тым го то веце тішити, же є Руснак. Із сучасности знаме веце таких припадів (славный режисер Юрко Якубіско зо Словінков, знамый неврохірург, професор Юрко Штенє з Кленовой і ін.).

Што ся тыкать братів Смоляковых, тоты в тім напрямі доднесь не попустили. І теперь вынашли спосіб, як непоперывати контакты з родным краєм під Вігорлатом. Стало ся то при смутній події. На поминках свого нянька Василя Смоляка перед роком. Зарядом ся поминули родічі наших хлопців, о котрых ся пристрастно старав якраз Андрій, який не одходив із Снины а був при їх последнім выдыхнутю. Достойно одпровадили до вічности родічів свої діти. Якраз на поминках нянька, кідь ся зышла шырока родина з боку файты Гавришаковой і Смоляковой, настала як кібы порожнина. Родічі ся поминули. Што дале? То сі лем так подадуть руки і вшиткы ся розойдуть? Не виділо ся то Мірови і запропонував, жебы подля можности каждый рік ся родина зышла доведна.

І так ся стало попершыраз того року. І хоць субота, **9. августа 2008**, не вищовала шумный день, до хыжы, яку іщі за жывота родічів ся подарило хлопцям выбудовати на сниньских „Брегах“, ся зачала сходити близка і далша родина. Подаваня рук, обниманя, на

твари слызы радости. Притомных привітав Андрій, главный координатор стрічі, який не забыв споманути родічів, а главно задекламовав облюбєный стишок своєї матери, Марії Смоляковой, *Черькотай, водичко*. Міро ся пригварив своїм близким братранцям, сестреніцям і высловив велике потішіня із стрічі, поспоминав на дітські роки в Старині, на які не мож нігда забутьи.

Так є. Чім чоловік старшый, тым ясніше ся му выбавлюють образы з дітства, деталі поєднанных зажитків. Так бы ся там хотіло вернути, але не є де. Зістали лем спомины, ай тоты стрічі з людьми. Зато суть такы цінны. І так ішли на провізорну сцену ряд рядом родина за родиною і представлєвали ся навзаїм, што роблять, де роблять, як іде жылот, як діточкы... На стрічу пришов ай дідо Дзендиків, як кликали Василя Колинчака, який 9. сентября 2008 року ославив свою 80-ку, а была там і тютка Анна Брянічнова, 78-річна, але і малый 7-місячний Ярмо Кантор. Стояв із слызами в очах і найстаршый брат, Іван Бунджа із своєв жєнов Юлков і внуком Мартіном, які жыють в Чехах, але не є того року, жебы не пришли або до Руського Потока, скады Юлка походить, або до Снины. Стояли там і Міровы сынове – Марк і Міро, які пришли з Берліна. Не хыбовав ту ай Андрійко, Андрійов сын. Была ту і жена Мірова, знама оперна чеська дїва Алєна Міро, яка нас порадовала своїм голосом. І так ся черяла родина Смолякова, Гавришакова, Бунджова, Брянічнова, Грицігова, Білянська, Боднарова, Канторова, Стравкова, Павлякова – родічі, діти, внуки, учітелі, докторе, інжініры, умелці, робітници. До 70 людей ся зышло, жебы ся взаємніше спознати, проглубити родинны односины, але ай професіональны, бо ту був час нелем на спокійну родинну атмосферу, але і на актуалны дебаты. За бірова стрічі був зволєный **Василь Колинчак**, а за єго заступцю **Іван Бунджа**, з далеких Ловосіць.

Чім веце і запалєніше при добрій гостині ся дискутовало, тым веце ся на дворі темніло, а зразу ся спустил густый дожд, же лягло, як з цівкы, не переставало ани на хвільку. Міро з дакус чорным гумором зазначив, же зато так падає, бо нянько ся гнівать, же ся за єго

(Продовжіня на 6. стор.)

Юбілей катедрального хору св. Іоана Хрестителя

1. септембра 2008 Ґрекокатолицький катедральный хор св. Іоана Хрестителя у Пряшові ославив 40 років од свого взнику.

В році 1968 по обновлїню Ґрекокатолицькой церькви в Чеськословєньску была під веджінєм днесь уж небогого **ґабрієла Мірошя** обновлена работа того храмового хору, котрого діятельство в р. 1950 ся насилу скінчіло. Новый катедральный хор надвзявав на богату історію хорового співу в пряхівській катедралі, котра vznikла в р. 1885. Выступлїня хору ся стали неодділнов частєв вшиткых визначных церьковных подій пряхівской єпархії. Хор выступав на многих культурных акціях нелем дома, але і за границями нашої републікы, де достойно репрезентовав нелем свою ґрекокатолицьку церьков, але і місто Пряшів, і Словєньско. Міджі єго найвизначнішы презентації належыть єго выступлїня

ведно з далшыма хорами Словєньска почас навщівы Святого Отця Яна Павла II. в році 1991 в Марія Повчі у Мадярську, а 2. юла 1995 почас історичной навщівы Святого Отця Яна Павла II. у Пряшові. Даякий час хор діріґовав **Франтішек Шестак** а в сучасности му діріґує **Валерія Гріцовова**. Минулого року ся хор запредзентовав компактным дїском **Спаси, мня, Боже мой**, а теперь приправує далшый компактный дїск із репертоаром рождественных коляд.

У суботу, 13. септембра 2008, буде к юбілею споминаного хору в катедральнім храмі у Пряшові архієрейска Служба Божя, котру буде одправляти архієпіскоп пряхівський і митрополита, Монс. Ян Бабяк, по котрій буде святочный концерт катедрального хору св. Іоана Хрестителя.

Др. Петро КРАЙНЯК, фотка з архіву автора

• Юбілюючий Ґрекокатолицький катедральный хор св. Іоана Хрестителя у Пряшові зо своєв сучаснов діріґентков Валерієв Гріцововов і бывшым деканом пряхівской парохії – ґабрієлом Секелєм.

В МИКОВІЙ БЫВ РУСИНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛ ЕНДІ ВАРГОЛА Не каждый добрый „кшефт“ є культурным успіхом!

Дводенный Русинський фестиваль Енді Варгола бив через вікенд 26. – 27. юла 2008 у Миковій. 6. августа 2008 припомняли сьме собі недожыты 80. народенины краля поп-арту, Америцана з русинськыма коріннями зо Словенска, котрого родічі были праві з Миковой – Енді ВАРГОЛА.

Михал Завацький, главный організатор той красной, хосенной і тот рік успішной культурной акції, твердить, же в суботу в Миковій было на фестивалі коло штири тисяч людей а в неділю докінця коло пять тисяч. Гратулуєме.

Але популярность того фестивалу іде рука в руку з комерціов, бізнесом і гранічить аж з гічовитостів. Колоточі, замок, в котрім страшить, музика тіпу „Нядранка“, „Робо Казік музику нам казить“ і под. мають успіх у дітей, середній і старшой генерації. Але молоді ся просять: „Ты сьє помагав закладати і організовати тот фестиваль почас першых річників, так нам высвітлий, што мать Варгол сполочне з Оттом Вайтером...?“

Так, є то правда, в році 1992 ем помагав уж спомянутому Михалови і Янови Завацькым організовати 1. річник русинського фестивалу в Миковій, присвяченого Енді Варголови. Першы річники, самособов, не были комерчно барз успішны, но не были то ани „пропадакы“. Днесь ту пишу о 17. річнику, што є досправды неправилне цісло, што собі може сконтрелювати каждый, хто скінчив першу класу основної школы і знать раховати до 20.

Михал Завацький, окрем того же подникать, свій час жертвує і глядано спонзорів. Бере то много часу і енергії. Без ентузіазму ся то просто не дасть. Михал бы собі за то заслужив холем моралне оцініня. Тады самы узнате, же найти 80 спонзорів не є просте діло.

Але тот фестиваль стратив первістну думку, напрям, ціль, што не мам із властной головы, але ем згодный з тым. Люде самы говорят і оцінюють то, што ся діє, бісідують о тім, полемізують. Є над сонце яснїше, же не мож заспокоїти вшыткых, все будуть дакотры спокійны, а іншы скламаны, так то в животі ходит. Тота надміру успішна акція мать свої темнішы сторінки, а єднов з них было недорішене пар-

кованя, то бив найбівший проблем. (В тім часі і Варголів музей „боёвас о фундуш“ на паркованя з приматором Міджілаборець). М. Завацький твердить, же ліпше ся то не дало зорганізовати з паркованєм, же єдинов алтернативов бы была єдносмерна дорога а одход із Миковой бы бив через Дрічну.

Але я сам найбівший проблем виджу в тім, же мы Русины самы на своє забывае. Быв то русинський фестиваль, холем подля назвы на плакатах, на котрім чусьме переважно словенчину, а то і нелюбовзвучну, недоконалу, несписовну, де намісто наших прекрасных русинських співанок суть презентованы словенскы, українскы, а намісто фолклору – третєрядный середнєпрудовый поп. Є то страшне і боляче видіти, як Русины „кашлють“ на своє походжіня, поталабають свої властны кровны традиції і продавають ся. Суть то запроданці! Забывають на свою мамку, котра їх научила родну реч не тоту, котру днесь ся снажать в бісіді преферовати. Є то велика ганьба, же екзистують, нажал, многы люде, котры ся ганьблять за своє русинське, за свої родічів і докажуть то без ганьбы указати на такім многотисячовім

форумі! Страшнїше є, же кідь бісідуете з такими людьми, так прийдете на то, же они тому не розумлять, а іщі страшнїше є то, же николи не порозумлять а ани не є шанса, же свій погляд змінять. Словацї то называють „zadubenosťou“... Пан Петер Сташак говорив на фестивалі по русинськы!

К тому о недожытій вісемдесятиці Енді Варгола на фестивалі скоро не впало ани слово... Омного вєще як домашній „модератор“, о нім холем пару скромных і сімболічных речінь повів зась пан Сташак

Наконець хочу підкреслити, же культура – то не кобаса, півдецо, повный жалудок, танцєваня і „забава аж до білого рана“. Кідь гей, так то свідчить о нашій духовній убогости. Організатори бы ся могли кус задумати над тьма думками і критичныма припоминок. Тримлю їм пальці до будучого річника досправды Русинського фестивалу Енді Варгола в Миковій.

Осиф КЕСЕЛІЦЯ, Свідник

• На Русинськым фестивалі Енді Варгола у Миковій намісто образу того великана першов цінов у томболі было авто.

• Погляд на екстерьер фестивалу в рамках Днів Комлошкы у Мадярьску і выступаючі гостючі членкы Пчолінчанкы із Пчоліноного, окр. Снина, котры ся своїм співом красно презентовали і в будові Русинської самосправы у Комлошці.

„Придьте, діти, домів, домів до Комлошкы...“

Під таким мотом ся в першу августову суботу зачали Дні Комлошкы – єдного з дакількох русинських сел на території Мадярьска, котры уж традично організує містна русинська самосправа на челі з председом Василєм Поповічом.

Того року на Дні Комлошкы была позвана співацька група Пчолінчанка з Пчоліноного, окр. Снина, котра уж довгы рокы выступлять із своїм репертоаром на вшылякых святах і фестивалях. Но позваня до Комлошкы было про ню дашто нове і неочековане, зато ся на тото выступліня членкы групи статечно рихтовали.

Як нам повіла старостка села, Інж. Зузана Гайдошова, найвекшым несподіванєм про них бив факт, же ай в Мадярьску жыють люде, котры бісідують по русинськы. – Як ся мате? А ці ай у вас є так горячо, як ту? – пригваряли ся старшы жытелі Комлошкы своїм краянам споза границь. Правда, по русинськы в Комлошці комуникує уж лем найстарша генерація, молодеж знає векшынов лем по мадярьскы, бо асіміляція є ай ту незатримным явом, но на захрану русинства ту створили русинської матерської школку і основну школу, в котрых ся мала дїтворя учіть холем пару годин русинської комунікації, русинськы співанкы, традиції...

Властно і фестиваль є організований з цілєм представити русинську культуру, народны традиції, вказати, же в тім горами обколенім краю є учуплене мале русинське село а в нім жыють щіры Русины. Русины з Комлошкы ся поросходили по світі, але вертають ся домів, так як каждорічно приходить до Комлошкы і старий, уж 83-річний грекокатолицький свя-

щеник, котрый ту одслужив много років із свого жывота. Пришов і того року до своєї церьковці, де ся одправляла Служба Божя, но уж не по старославянськы, але по мадярьскы... Шкода, зістав холем прекрасный выходный обряд.

По Службі Божій селом перешли вшыткы участници фестивалу на челі з модерным то явом сучасных культурных акцій – мажоретками, аж к амфітеатру, де ся проходила друга часть фестивалу – выступліня фолклорных колективів. Нашы Пчолінчанкы ся дали заганьбити і у двох вступах вказали часть свого репертоару, представили ся і властныма співанками, котры складать співацька група, пані Анна Латтова.

По выступліню бив простор і на неформальну стрічу із старостом села і представителями русинської самосправы, котры ся о своїх гостів барз добрі постарали. Старостка Пчоліноного, Інж. Зузана Гайдошова, в мені вшыткых членів Пчолінчанкы передала домашнім організаторам оригінальний дарунок – флашку меду з коментарєм о тім, як ся у Пчолінім в минулости годовали пчолы і одты правдоподобно походить і назва села.

Пчолінчанка одходила з Комлошкы з множеством позітивных емоцій і великим культурным зажитком, старостка Зузана Гайдошова з великим обдивом к представителям русинської самосправы, главно к панови Василєві Поповічови, котрый назорно вказав, як ся в малім забытім селі дадуть робити „великы діла“. Тов путєм му вшыткы членове Пчолінчанкы хотять од сердца подяковати і вірять, же на другый рік прийме позваня на фестиваль до Пчоліноного.

К. КОПОРОВА, фоткы од З. Гайдошової

У БРАТІВ-РУСИНІВ

Перша стріча в третім тисячроку

(Закінчіня з 5. стор.)

жывота так родина не зышла. Додж не бив на перешкодї, жебы участници стрічі пообідї не насїли до автобусів і не пішли на стариньску гать. На тоты минуты, пережыти під водов, де сьме были свідками, якыма рулами вода тече, де сьме ступляли прямо по стариньскій землі, не мож забыти. Быв то силный зайыток. Гать є 50 метрів глубока, зато сьме зышли 700 сходів, виділи сьме лівик, были сьме на вежі. Не было то про славы жалудкы. Холем про мене ні, ай на іншых ем виділа, же їм то не є єдно. А што кідьбы ся то урвало даґде, тады вонка так немилосердно падав дожд! Ніт, ніч ся не стало. Старичане, ай маленький парумісячный Ярмо Кантор, звладли путь під стариньску гать. Володя Бряничин з великим запалом мі вказовав, де пас коровы. Мож было тому увірити? Чом бы ніт. Про каждого то бив великий зайыток і каждому з участників ся промітав у голові властный філм, звязаный з єго родным селом. Холем так бив з ним споєный, під водов, в катакомбах.

Смутну епопею перервали дзвоны в православної церькви на „Брегах“, де отець духовный Кереканіч одслужив Службу Божу з пана-

хидов за помершыма родічами Марієв і Василям Смоляковыма. О. Кереканіч высловив велике і приємне зачудованя над оригінальностєв той стрічі і радість з того, же родина ся сходить і укріплює свої односины. У вечерных годинах участници стрічі з великов увагов попозерали надчасовы фільмы Міра Смоляка Під гором Газдорань і Старина.

А на другый день вышло прекрасне сонце, яке підсилило своїма лучами родинну атмосферу. Было о чім бісідувати. На столі были голубкы, пироги, різкы, салат, гуляш. Їдла, якы нігда не хыбили ани на ниякій стариньскій гостині. Мала бы радість пані Марія Смолякова, першокласна кухарка в Старині, фігілевав бы Василь Смоляк, може бы взяв до рук і фуяру. І хоць не суть міджі жывыма, їх дух ту было чути. Сынове Андрій, Міро, Іван і ціла споминана родина суть ґаранціов того, же на далшых стрічах подобного характеру ся їх авра лем так скоро не сратить, але буде вшыткых припоминати, же ту колись такы люде жыли, ходили по землі і вхабили за собов слід. У своїх дітєх, у своїй великій родині.

Марія МАЛЬЦОВСКА, фоткы авторкы

15. Фолклорне свято на Вышній Торісі

Є неділя, 10. августа 2008, красны сонечный день, а до регіону Вышній Торісы понагляють авта із вшыткых „світовых“ сторон, но главно од югу – од Пряшова, Сабінова, Липян. Понагляють до Кривян на 15. Вышнєторіський фолклорный фестиваль. Прекрасна природа, выновлений амфітеатр, выпараджене село повне авт і автобусів, в ареалі амфітеатру множество станків із самыма містныма спеціалітамы як наприклад кривянська варена тенґеріця.

Вышнєторіський фолклорный фестиваль бы мож было ліпше назвати фестивалом Яна Лазорика – фолклористы, етноґрафа, знамого зберателя вшыткого народного із вышнєшаріського і части спіського регіону. Доказом того є і музей, котрый Ян Лазорик у селі заложыв. Може і зато фестиваль ся распочав славностным хрещінем єго „цедечка“.

Скоро тисяч участників зачало ляпкати множеству ансамблів, котры пришли до Кривян роздавати людем радість і красоту народного уміня.

Тяжко бы сьме шекуловали, де зарядити, до якого народностного „шору“ кривянський-торіський фестиваль. Є то область, де ся регіоны дакус міша-

ють. Могли бы сьме го назвати і як „шарісько-спісько-русинський“ регіон. А так вызерав і програм, бо не хывовали там ани такы ансамблі, як Курівчан із Курова, Карпатянин із Пряшова, знама фолклорна група Порачан із Порача, але были то і ансамблі із близкой околиці і спіського регіону, як наприклад Чачіна із Спіської Нової Всі.

Але сміло мож повісти, же таким златым „клинчиком“ фестивалу бив выступ даколишній солістки ПУЛЬСу і Шаріану – Беаты Бегеніовой-Федорчук, котра жыє в Америці, а у Кривянах выступила як гость фестивалу. Ёй феноменальный голос у пісні „Ей, Янічку за водов“ наісто підняв вшыткых участников із лавок і стільців а вшыткых пересвідчила, же із єй темпераменту нияк не убывло, може мать в собі іщі вєще співацькой пасії. Указала то главно у темпераментных циганьских співанках за doprovodu „позбераной“ народной капелы, де на цимбалі грав Беатин муж. Такы были Кривяны, такий бив выдареный 15. Вышнєторіський фолклорный фестиваль. А вшыткы тогорічны участници ся тішать на єго 16. річник, но в першій ряді основатель того фестивалу – Ян Лазорик.

-га-

• Златым „клинчиком“ фестивалу в Кривянах было выступліня русинської співачкы, котра тепер жыє в Америці – Беаты Бегеніовой (вліво), яка ту ся стрітила і з даколишнєв вєдуоч фолклорного колективу Летка, у котрім тиж выступала, і бившов членков ПУНА – Йозефінов ґнатовоє (справа).

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы за помочи Міністерства культуры СР. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПґДр. Кветослава КОПОРОВА, ПґДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПґДр. Анна ПЛІШКОВА, ПґД. Адреса: **Људовє новины, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 051/772 56 29. Передплатне на рік 250,- Ск, до сусідніх штатів – 600,- Ск, або 27,- \$, або 18,- € до загранича поштов ІІ. кл. 39 \$ або 26 €, поштов І. кл. 44 \$ або 30 €, заплатити мож і в редакції, банковым переводом або поштовов поужажков на ч. рахунок 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, робочка Prešov. Реґістрачне ч. **МК SR 417/91, МІС 49 438.** Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: **www.rusynacademy.sk, http://narodny-novynky.presov.sk,** E-mail: **rusyn@stonline.sk**

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2